

รายงานเสนอผลการวิจัย

สาขาศิลปะการแสดง

(1 เมษายน 2551 – 30 กันยายน 2552)

โครงการวิจัยการวิจารณ์ในฐานะปรากฏการณ์ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความรู้ด้านสังคมศาสตร์การวิจารณ์ ภาค 2

พินิตา ฐปนากร

จากกรณีศึกษาปรากฏการณ์ร่วมสมัย 3 รายการคือ เทศกาลละครกรุงเทพ 2551 รายการอคาเดมี่ แฟนตาเซีย (Academy Fantasia) ปฏิบัติการนักล่าฝันฤดูกาลที่ 5 และเมืองไทยรัชดาลัยเธียเตอร์ แม้จะมีความแตกต่างของบริบท รูปแบบ และขนาด แต่กรณีศึกษาทั้ง 3 มี “ศิลปะการละคร” เชื่อมโยง เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่กรณีศึกษาทั้ง 3 จะมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อกัน อันมีการวิจารณ์ที่เป็น “กิจสาธารณะ” เป็นกลไกการตรวจสอบและการประเมินคุณค่าของสังคมที่สร้างแรงกระเพื่อมต่อกันอย่างเป็นพลวัต และพื้นที่ในโลกโซเชียลซึ่งมีบทบาทมากในสังคมปัจจุบัน ก็ได้ทำหน้าที่ทดแทนพื้นที่ “สื่อ” ที่นับวันจะมีเงื่อนไขของ “ทุน” เข้ามามากขึ้น

สาขาศิลปะการแสดงได้ติดตามผลงานของกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี ติดตามอ่านกระแสวิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนทรรศนะเชิงวิจารณ์บนพื้นที่อินเทอร์เน็ต เก็บข้อมูลงานวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ สัมภาษณ์นักวิจารณ์ นักวิชาการละคร นักการละคร และผู้ชม ตลอดจนจัดกิจกรรมเสวนาหลังการแสดง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ มาวิเคราะห์ร่วมกัน ในบริบทของการรับ การเสพ และการสร้างงานศิลปะการแสดงที่สะท้อนผ่านงานวิจารณ์บนพื้นที่ต่างๆ และแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับสุนทรียะของสังคมไทย อันจะนำไปสู่การพัฒนาความรู้ด้านสังคมศาสตร์การวิจารณ์ สาขาศิลปะการแสดงมีข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินการ

1.1 สสำรวจและศึกษารูปแบบและสภาวะการวิจารณ์งานศิลปะการแสดงในฐานะปรากฏการณ์ร่วมสมัย ซึ่งสะท้อนทั้งความคิดและสุนทรียอารมณ์ในส่วนของปัจเจกชน และความสัมพันธ์ในความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของตน

กล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นของเทศกาลละครกรุงเทพ ณ สวนสันติชัยปราการ ชุมชนบางลำภู เมื่อปี พ.ศ. 2545 ตามด้วยการออกอากาศฤดูกาลแรกของรายการ อคาเดมี่ แฟนตาเซีย ปฏิบัติการคนล่าฝัน ทางเคเบิลทีวีในปี พ.ศ. 2547 และการเปิดตัวของ เมืองไทยรัชดาลัยเธียเตอร์ โรงละครเอกชนขนาด 1,455 ที่นั่ง บนศูนย์สรรพสินค้าที่ถนนรัชดาภิเษก ในปี พ.ศ. 2550 เป็นปรากฏการณ์ต่อเนื่องที่ปรับเปลี่ยนความรับรู้และทัศนคติของมหาชนในสังคมไทยเกี่ยวกับ “ละครเวที” ให้ต่างไปจากเดิม ปรากฏการณ์นี้มีนัยสำคัญต่อการเชื่อมโยงอย่างมีพลวัตซึ่งกันและกันในประเด็นประสบการณ์สุนทรียะของผู้รับ ผู้สร้าง และผู้วิจารณ์ ซึ่งสะท้อนผ่านวัฒนธรรมการวิจารณ์ในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเงื่อนไขของ สื่อ ระบบทุน

ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยที่กำลังหมุนไปตามกงล้อโลกาภิวัตน์อันมีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญ

1.1.1 เทศกาลละครกรุงเทพ

เทศกาลละครกรุงเทพจัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปีพ.ศ. 2545 และจัดต่อเนื่องเป็นประจำในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี เป็นความร่วมมือระหว่างเครือข่ายละครกรุงเทพ¹ กับประชาคมบางลำพู โดยมีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นผู้สนับสนุนหลักตลอดมา พร้อมด้วยสำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม และกรุงเทพมหานครซึ่งให้การสนับสนุนพื้นที่สวนสันติชัยปราการเป็นสถานที่จัดเทศกาล

การจัดเทศกาลละครกรุงเทพในปีพ.ศ. 2551 เป็นการจัดเทศกาลครั้งที่ 7 มีการแสดงเข้าร่วมเทศกาลนับได้ 98 เรื่อง² ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุดเท่าที่จัดเทศกาลมา มีการขยายระยะเวลาของเทศกาลจากเดิม 3 สัปดาห์ เป็น 4 สัปดาห์³ และขยายพื้นที่การจัดซึ่งเดิมกระจุกตัวอยู่ที่สวนสันติชัยปราการ และอาคาร/ร้านค้าต่าง ๆ บนถนนพระอาทิตย์ออกไปสู่พื้นที่จัดแสดงรอบนอกในกรุงเทพมหานครอีกหลายแห่งเป็นครั้งแรก อาทิ โรงภาพยนตร์ลิโด้, The Style by TOYOTA สยามสแควร์, มะขามป้อมสตูดิโอ สะพานควาย, โรงละครโรงเล็ก พระจันทร์เสี้ยวสเปซ ที่สถาบันปรีดีพนมยงค์, โรงละครชุมชนมณฑา ถนนวิภาวดี, โรงละครหน้ากากเปลือย อาคารพญาไทพลาซ่า และ Democracy Theatre Studio ปอเนาะ เป็นต้น

ละครในเทศกาล

ผลงานละครเวที 98 เรื่องในเทศกาลละครกรุงเทพ 2551 เป็นงานสร้างสรรค์จากกลุ่ม/คณะละครที่เป็นมืออาชีพและมีฝีมือสมัครเล่น ผู้สร้างงานเหล่านี้โดยส่วนใหญ่พัฒนาตนเองมาจากการเป็นผู้รักสมัครเล่น (amateur) ที่มีใจรักในศิลปะการละครและฝึกฝนตนเองตลอดจนเข้ารับการอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งจากนักละครไทยและต่างประเทศ อีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการศึกษาด้านศิลปะการละครจากสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาที่ผ่านการอบรมจากนักละครทั้งสองกลุ่ม ดังกล่าวสร้างสรรค์งานละครมานำเสนอในเทศกาลนี้ด้วย

จากการติดตามชมการแสดงหลายๆ เรื่องในเทศกาลครั้งที่ 7 (พ.ศ.2551) เปรียบเทียบกับในปีที่ผ่านมาพบว่าบทละครที่ใช้ในการนำเสนอเป็นบทละครที่แต่งขึ้นใหม่เกือบทั้งสิ้น มีเนื้อหาที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนในปัจจุบัน วิพากษ์วิจารณ์สังคม สะท้อนความรุนแรงทางการเมืองที่ได้สร้างความอึดอัดและหวาดหวั่นให้แก่ประชาชน ที่มีการแบ่งฝ่ายของข้อความคิดความเชื่อและอุดมการณ์ ปัญหาต่างๆ ของเยาวชน การกดขี่ทางเพศตลอดจนการกดขี่ศิลปะการละคร

ในส่วนของรูปแบบที่นำเสนอ มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งที่เป็น ละครพูด ละครร้อง ละครระบำร่วมสมัย (Dance Drama) ละครแสดงเดี่ยว โอเปร่า ละครใบ้ และสื่อผสม ฯลฯ

ผู้สร้าง

บรรดาผู้สร้างหรือนักละคร นักวิชาการละคร และผู้ชมตอบทบทวนของเทศกาลละครกรุงเทพ มีความเห็นที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

บทบาทต่อสังคม

- ผู้ชมส่วนใหญ่มองว่า เทศกาลละครกรุงเทพทำหน้าที่ให้ “ความบันเทิง” แก่สังคม

- นักละครและนักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า เทศกาลละครกรุงเทพทำหน้าที่ “ประชาสัมพันธ์” ให้สังคมกว้างรับรู้ถึง “การมีอยู่” และ “ความหลากหลาย” ของละครเวที ตลอดจนกลุ่ม/คณะละคร
- นักละครมองว่าเทศกาลละครกรุงเทพเป็นพื้นที่ “สร้างความเข้าใจ” เกี่ยวกับละครเวที ประกอบกับกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การเสวนา นอกเหนือจากผลงานแสดงของกลุ่ม/คณะละครต่างๆ
- เป็นพื้นที่พัฒนาสุนทรีย์และยกระดับจิตใจของผู้ชม ด้วยละครที่สื่อสารและสะท้อนปัญหาและปรากฏการณ์ทางสังคม
- เป็นพื้นที่ที่นำผู้ชมที่หลากหลายทั้งเยาวชน คนรุ่นใหม่ ครอบครัว ผู้สูงอายุ มาปฏิสัมพันธ์กับวงการศิลปะการละคร

บทบาทต่อวงการ

- เทศกาลละครให้พื้นที่แก่นักละคร
- เป็นพื้นที่ “รวมกันเฉพาะกิจ” ปีละครั้งกลุ่ม/คณะละคร ทำให้นักละครได้เห็นผลงานของกันและกัน สร้างความคุ้นเคยและความร่วมมือกันต่อไปในอนาคต
- เป็นพื้นที่ “ประชาสัมพันธ์” ของกลุ่ม/คณะละคร
- นักละครบางคนมีมุมมองว่า เทศกาลละครกรุงเทพมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นพื้นที่ของกลุ่มละครหน้าใหม่ที่ยังอ่อนประสบการณ์
- การมีเทศกาลได้สร้างพื้นที่ของวงการให้ปรากฏในสื่อต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์

ผู้ชม

เทศกาลละครกรุงเทพมีผู้ชมหน้าใหม่ในกลุ่มวัยรุ่นเพิ่มขึ้นทุกปี และมีผู้ชมที่ผูกใจเป็นขาประจำเทศกาล แม้ไม่ได้อยู่ในแวดวงศิลปะการละครจำนวนหนึ่ง จากการสนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นกับผู้ชมทั่วไป สามารถแบ่งกลุ่มผู้ชมที่ได้สนทนาด้วย เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ชมหน้าใหม่ และกลุ่มผู้ชมที่เป็นขาประจำ (หลากหลาย ทั้งที่ผ่านและไม่ผ่าน การศึกษาด้านศิลปะการละครจากสถาบันอุดมศึกษา) มีทัศนคติที่ต่างกันไปตามประสบการณ์ของผู้รับ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

กลุ่มผู้ชมหน้าใหม่

เป็นกลุ่มวัยรุ่นอายุไม่เกิน 20 ปี ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในบรรดาผู้ชมทั้งหมดของเทศกาล เห็นว่ากลุ่มละครได้สร้างผลงานที่สะท้อนภาพชีวิตและสังคมปัจจุบันได้ดี สนุกสนานทันยุคทันสมัย น่าตื่นตาตื่นใจ น่าชื่นชม

กลุ่มผู้ชมที่เป็นขาประจำ

จำนวนหนึ่งเห็นว่าแม้จะมีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ แต่หากพิจารณาด้านเนื้อหาแล้วยังอยู่ในระดับปรากฏการณ์ที่เห็นอยู่ในสังคม ไม่มีอะไรใหม่ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของสังคมเมืองที่รู้กันอยู่แล้วเพียงแต่เปลี่ยนวิธีการนำเสนอหรือการเล่าเรื่องให้บันเทิงขึ้น แม้จะกระตุ้นให้เกิดคำถามในทำนองที่ว่าตนเป็นอย่างตัวละครในละครหรือไม่ แต่เนื้อหาของละครส่วนใหญ่ในเทศกาลไม่ได้นำไปสู่ความคิดใหม่

การวิจารณ์

กิจกรรมการวิจารณ์ละครหลังการแสดง ซึ่งแต่เดิมเป็นกิจกรรมที่ฝ่ายผู้จัดจัดให้มีทุกปี และโครงการวิจัย มักจะได้รับการประสานจากผู้จัดให้ช่วยจัดกิจกรรมดังกล่าว สำหรับการ จัดเทศกาลในปีที่ 7 นี้ เป็นการจัดรายการ Post-Show Talk โดยได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการละครที่เป็นนักวิจารณ์ศิลปะการละครประจำสื่อสิ่งพิมพ์ต่างประเทศรับผิดชอบกิจกรรมนี้ โดยให้มีการสนทนาหลังการแสดงร่วมกับผู้กำกับการแสดง และนักแสดง ในช่วงเวลา

สั้นๆ ถึงแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์เพื่อสื่อเนื้อหาหรือประเด็นที่อยู่ในละคร หรือเทคนิคการนำเสนอ โดยให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนในประเด็นความรู้สึก ชอบ ไม่ชอบ เพราะเหตุใด เป็นส่วนมาก ด้วยเวลาอันจำกัด ทำให้การแลกเปลี่ยนความคิดที่สะท้อนถึงการรับ การเสพ และการวิจารณ์ ยังอยู่ในระดับพื้นผิว ไม่สามารถลงลึกไปในระดับวิถีคิด มุมมอง ทั้งของฝ่ายผู้สร้างและฝ่ายผู้รับได้

ในส่วนของการวิจารณ์ลายลักษณ์ เมื่อสาขาศิลปะการแสดงพยายามค้นหาทวิวิจารณ์ละครที่จัดแสดงในเทศกาล พบว่านักวิจารณ์เขียนบทความที่มีลักษณะของการเขียนเชิงประชาสัมพันธ์เป็นส่วนมาก เมื่อสอบถามไปยังนักละคร ได้ความว่า สื่อสิ่งพิมพ์มีความกังวลถึงผลกระทบจากการสนับสนุนทุนจัดเทศกาลโดยภาคเอกชน ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงการลงพิมพ์ทวิวิจารณ์ที่ประเมินคุณค่าละครที่จัดแสดงในเทศกาล ซึ่งสอดคล้องกับนัยที่ได้จากการสัมภาษณ์นักวิจารณ์

และเป็นที่น่าประหลาดใจอีกเช่นกันว่า เมื่อติดตามเว็บไซต์ละครเวทีในพันทิป ก็พบว่าไม่มีกระทู้ที่มีนัยเชิงวิจารณ์เกี่ยวกับละครที่จัดแสดงในเทศกาลเช่นกัน แม้ว่ามีละครเรื่องใหม่ที่น่าสนใจและได้รับความนิยมจากผู้ชมในเทศกาลหลายเรื่องด้วยกัน

1.1.2 รายการอคาเดมี่ แฟนตาซี ปฏิบัติการนักล่าฝัน

ในบรรดารางวัลโทรทัศน์ที่มีรูปแบบ Reality Show ที่ออกอากาศตามสถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ ในประเทศไทย กล่าวได้ว่า รายการ อคาเดมี่ แฟนตาซี (Academy Fantasia) “ปฏิบัติการนักล่าฝัน” เป็นรายการที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดในประเทศไทย และยังคงครองใจผู้ชมชาวไทยมาได้ถึง 5 ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึง พ.ศ. 2551 คือ ซึ่งมีต้นแบบรายการคือ La Academia ที่ซื้อลิขสิทธิ์มาจากประเทศเม็กซิโก ออกอากาศครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อเดือนมิถุนายน – สิงหาคม 2547 (season 1) ทาง UBC เคเบิลทีวี มีรูปแบบรายการดังต่อไปนี้

1. รับสมัคร “นักล่าฝัน” ที่มีอายุระหว่าง 18-28 ปี สำหรับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จะต้องได้รับการยินยอมจากผู้ปกครอง โดยให้ส่งคลิปวิดีโอ หรือ VCD แสดงความสามารถ และมีความยาวไม่เกิน 5 นาที
2. ผู้ผ่านการคัดเลือกจากทั่วประเทศ 50 คน จะได้รับการคัดเลือกอีกรอบโดยผ่านระบบ online audition เพื่อรับการโหวตผ่าน SMS จากผู้ชมทางบ้าน เพื่อให้เหลือผู้เข้าแข่งขัน 12 คน ขึ้นตอนนี้จะใช้เวลา 5 วัน
3. นักล่าฝัน 12 คน จะได้เข้าไปอาศัยร่วมกันในบ้านหลังหนึ่ง เพื่อรับการฝึกฝนจากครูฝึกด้านการแสดง การเต้น และการขับร้องเป็นเวลา 3 เดือน หรือ 12 อาทิตย์ (84 วัน) โดยมีกล้องกว่า 100 ตัวติดตั้งเกือบทั่วบริเวณบ้าน เพื่อจับภาพความเป็นไปของนักล่าฝันระหว่างฝึกฝนทักษะต่างๆ ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อถ่ายทอดสดรายการทางยูทูปี้ เคเบิลทีวี
4. ทุกคืนวันเสาร์ เวลา 21.00 – 23.00 น. นักล่าฝันทั้ง 12 คน จะแสดงคอนเสิร์ตบนเวที ภายใต้โจทย์ที่กำหนดไว้แตกต่างกันไปในแต่ละอาทิตย์ และออกอากาศทาง โมเดิร์นไนน์ ทีวี โดยมี Commentator วิจารณ์ผลงานในทุกรอบการแสดง และรับคะแนนโหวตจากผู้ชมคอนเสิร์ต รวมถึงคะแนนโหวตผ่าน SMS ทางโทรศัพท์จากผู้ชมทางโทรทัศน์ นักล่าฝันที่ได้รับคะแนนโหวตจากผู้ชมน้อยที่สุด ต้องออกจากบ้านไป 1 ราย
5. สัปดาห์สุดท้ายจะเป็นการตัดสินเลือก “เดอะวินเนอร์” คือผู้ที่รับได้คะแนนโหวตมากที่สุดจากผู้ชมทั่วประเทศ และรับรางวัลเป็นบ้าน รถยนต์ และเงินสด⁴

นับตั้งแต่มีการออกอากาศรายการนี้เมื่อปี พ.ศ. 2547 จนถึงบัดนี้ คือ พ.ศ. 2551 คือ season 5 มีนักล่าฝัน หรือ AF1-5 ที่ผ่านการคัดเลือกและได้เข้ารับการฝึกฝนในบ้านแล้วเป็นจำนวน 72 คน จากผู้สมัครเข้ารับการ

คัดเลือกซึ่งมีทั้งที่เป็นนักเรียน นักศึกษา ผู้ที่ทำงานในสายอาชีพต่างๆ ทั้งที่ยังไม่มีครอบครัว และที่มีบุตรธิดาแล้ว ในปี ที่ 1 ประมาณ 1,000 คน ปีที่ 2 อยู่ระหว่าง 5,000-6,000 คน และปีที่ 3 4 5 มีผู้สมัครเข้าแข่งขันเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนกว่า 10,000 คน โดยมียอดการโหวตให้คะแนนนักล่าฝันจากผู้ชมกว่า 20 ล้านโหวต

ผู้จัดหรือเจ้าของรายการได้ให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อถึงวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์รายการนี้ ที่ไม่ได้มีเพื่อการสร้างศิลปินให้สังคม หรือเป็นค่ายเพลงที่ผลิตศิลปินนักร้อง แต่เป็นการทำธุรกิจที่ไว้ออกรับสมาชิก โดยให้ผู้ชมทางบ้านสมัครเข้าร่วมในรายการ

แม้ยอดการโหวตอาจไม่สัมพันธ์กับจำนวนจริงของมหาชนผู้ชมรายการดังกล่าว ด้วยกติกาการโหวตของรายการตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ความพอใจของผู้ชม” และ “โหวตและสามบาท” ผู้ชมจะโหวตก็เสียงก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการชำระค่าโทรศัพท์ของผู้ชม ดังนั้น รายการจึงจำเป็นต้องสร้างความพึงพอใจให้แก่มหาชนด้วยกลยุทธ์ต่างๆ บนฐานวิธีคิดเชิงสุนทรีย์

นอกจากตัวเลขการโหวตแล้ว จากการติดตามสืบค้นข้อมูลการแสดงทรรศนะวิจารณ์ของมหาชนในสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่ามีบทความจำนวนหนึ่งแสดงทรรศนะวิจารณ์เกี่ยวกับรายการไปในทางชื่นชมความสามารถของนักล่าฝัน ตลอดจนกลยุทธ์ทางการตลาดที่สามารถสร้างความนิยมให้เกิดขึ้นแก่มหาชนได้ และมีบทความจำนวนหนึ่งสะท้อนถึงปัญหาของการใช้วิธีการทางการตลาดของผู้จัดเพื่อให้ผู้อ่านมีความเท่าทันกลยุทธ์ทางการตลาดของรายการ และสะท้อนถึงสุนทรีย์ของผู้วิจารณ์และวิพากษ์วิจารณ์การให้ความเห็นของ Commentator ตลอดจนสุนทรีย์ของมหาชนที่โหวตให้กับนักล่าฝัน นอกจากนี้ยังมีบทความ บทสัมภาษณ์ และข้อเขียนอีกจำนวนมากที่เป็นไปเพื่อประชาสัมพันธ์รายการ แสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์ทางการตลาดในการเข้าถึงมหาชนผู้รับได้ในวงกว้าง

นอกจากสื่อสิ่งพิมพ์แล้ว สาขาศิลปะการแสดงได้พยายามสืบค้นการแสดงทรรศนะวิจารณ์ของผู้ชมบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต พบว่าเว็บไซต์ยอดนิยมพื้นที่ปดอทคอมได้เปิดกระดานสนทนาที่เกี่ยวข้องกับรายการ Reality Show และมีกระดานข่าวจำนวนมหาศาลเป็นพื้นที่สำหรับการประชาสัมพันธ์นักล่าฝันรายบุคคล และในจำนวนกระดานข่าวอันมหาศาลนั้น มีการแสดงความชื่นชมในภาพลักษณ์และความสามารถของนักล่าฝัน มีกระทู้ที่แสดงทรรศนะเชิงวิจารณ์และวิเคราะห์เกี่ยวกับความสามารถ/วิธีการแสดงออกของนักล่าฝัน

สิ่งที่สาขาศิลปะการแสดงพบอีกก็คือ เมื่อสืบค้นข้อมูลที่มีนัยเชิงวิจารณ์ที่น่าสนใจแต่เป็นนัยที่ไม่สนับสนุนรายการที่ปรากฏในเว็บไซต์ก็เกิดดอทคอมแล้ว ก็พบว่า มีหลายบทความที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยปัญหาเชิงเทคนิค ปัญหานี้เกิดขึ้นกับกรณีบทความที่วิพากษ์วิจารณ์ผลงานของเมืองไทยรัชดาเลียเตอร์เช่นเดียวกัน เมื่อสอบถามผู้รู้เกี่ยวกับระบบอินเทอร์เน็ต ได้ความว่า มีความเป็นไปได้ที่มีการ block บทความดังกล่าว ทำให้ไม่สามารถเข้าไปอ่านบทความได้ กรณีเช่นนี้จะต้องมีการติดต่อกับผู้ควบคุมเว็บไซต์นั้นๆ เพื่อทำการปิดกั้นการเข้าถึง

นอกจากประเด็นการแสดงทรรศนะวิจารณ์เกี่ยวกับรายการในสื่อสิ่งพิมพ์และพื้นที่อินเทอร์เน็ตแล้ว สาขาศิลปะการแสดงได้สัมภาษณ์นักวิจารณ์ นักวิชาการละคร และนักละคร เกี่ยวกับผลกระทบของรายการที่มีต่อการศิลปะการละคร ซึ่งข้อมูลที่ได้คือ มีการใช้ทรัพยากรบุคคลทั้งนักวิชาการละครและนักละครจากวงการละคร (พอม) เข้าไปมีบทบาทเป็นผู้สอนนักล่าฝัน หรือนักล่าฝันในฤดูกาลก่อนๆ เป็นนักแสดงให้กับละครเวที และอีกหลายๆ ประเด็นดังต่อไปนี้

1. การเกิดขึ้นของรายการสร้างความรับรู้ให้แก่มหาชนคนไทยว่า การแสดงละครต้องมีการฝึกฝน และทุ่มเทให้กับการฝึกฝน โดยมี “ครู” เป็นผู้ชี้แนะแนวทาง แม้กระบวนการให้ความรู้และฝึกฝนที่มีปรากฏอยู่ในรายการอาจแตกต่างจากความเป็นจริงไปบ้างและอาจไม่ใช่ภาพที่ถูกต้องอยู่บ้าง อย่างน้อยที่สุดก็ให้ภาพกว้างของการฝึกฝนละคร
2. การฝึกฝนของนักล่าฝัน เป็นการฝึกเพื่อฝึกคุณสมบัติของ “นักบันเทิง” (entertainer) มากกว่า “นักละคร” (theatre practitioner) หรือ “นักแสดง” (actor)

3. รายการนี้ให้ภาพของศิลปินวัยรุ่นที่ต้องร้อง เล่น เต้นเก่ง และอาจทำให้มหาชนยึดติดอยู่กับภาพ เช่นนี้ โดยไม่มีโอกาสทำความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะการละครอย่างแท้จริง
4. รายการนี้ใช้ศิลปะการละครเป็นเครื่องมือเพื่อ “สร้างความบันเทิง” มากกว่าเพื่อการ “สื่อสาร”
5. Commentator ที่ขาดหลักวิชาอาจกลายเป็น “จำอวด” เมื่อต้องตกอยู่ในสถานการณ์ “วิจารณ์สด” แม้ว่าอาจจะเป็นความตั้งใจของฝ่ายผลิตรายการที่กำหนดให้ commentator มีบทบาทที่แตกต่างกันก็ตาม

1.1.3 เมืองไทยรัชดาลัยเธียเตอร์

โรงละครเอกชยขนาด 1,455 ที่นั่ง ตั้งอยู่ ณ ชั้น 4 และ 5 ของศูนย์การค้า Esplanade ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพฯ เป็นโรงละครที่เกิดจากการร่วมทุนระหว่าง บริษัท ซีเนรีโอ จำกัด ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และ บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด เปิดตัวครั้งแรกด้วยละครเพลงเรื่อง “ฟ้าจรดทราย เดอะมิวสิคัล” เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2550

เป็นโรงละครที่มุ่งเน้นจัดแสดงละครเพลง ซึ่งข้อมูลจากเว็บไซต์วิกิพีเดียเกี่ยวกับเมืองไทยรัชดาลัยเธียเตอร์ระบุว่านับตั้งแต่เปิดตัวจนถึงปีปลายพ.ศ.2552 จะมีจำนวนการแสดงที่จัดแสดง ณ ที่นี้ 16 รายการ (ทั้งการแสดงของไทยและของต่างประเทศ)⁵

การเกิดขึ้นของเมืองไทยรัชดาลัยเธียเตอร์มีนัยสำคัญต่อการรับรู้เกี่ยวกับศิลปะการแสดงของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง จากการสนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้ชมโดยทั่วไปตลอดจนเยาวชนที่สนใจศิลปะการละครพบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับ “ละครเวที” เป็นไปในทิศทางที่จะต้องใช้งบประมาณสูง มีวิธีการนำเสนอแบบละครบรอดเวย์ซึ่งมีภาพลักษณ์ของความยิ่งใหญ่อลังการ มีการใช้เทคนิคแสง เสียง และเทคนิคพิเศษที่สร้างความตื่นตาตื่นใจให้แก่ผู้ชม มีการใช้นักแสดงที่มากความสามารถทั้งการร้อง การเต้น และการแสดง นอกจากนี้ยังมีการใช้นักแสดงที่มีชื่อเสียงรับบทนำในละคร เป็นการแสดงที่ให้ความ “บันเทิง” เป็นหลัก

สภาวะการวิจารณ์ผลงานของเมืองไทยรัชดาลัยเธียเตอร์ที่สาขาศิลปะการแสดงสืบค้นข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์และอินเทอร์เน็ต พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว มีข้อมูลเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ผลงานละครที่จัดแสดง ณ โรงละครดังกล่าวอยู่มากมายเช่นเดียวกันกับกรณีของรายการละครเวที แฟนตาเซีย แม้ว่าจะไม่มีกระดานข่าวที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่ในกระดานข่าวเกี่ยวกับละครเวทีของเว็บไซต์พันทิปดอทคอม มีกระทู้ที่เกี่ยวข้องมากมาย กระทู้ต่างๆ เหล่านั้นมีการแสดงทรรศนะวิจารณ์ในทางบวกและทางลบ และบางกระทู้ที่มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงก็ได้มีการโหวตจากสมาชิกของเว็บไซต์ให้ webmaster ลบกระทู้บางกระทู้ออกจากเว็บ

หลายต่อหลายกระทู้ที่มีการแสดงทรรศนะวิจารณ์ มีผู้ร่วมสนทนาที่ทั้งเห็นชอบและไม่เห็นชอบต่อผลงานทุกเรื่อง ทั้งของไทยและต่างประเทศ แต่กระทู้ที่เกี่ยวกับผลงานของไทยมีความเข้มข้นในการแสดงทรรศนะวิจารณ์มากกว่า หลายๆกระทู้มีประเด็นที่สมาชิกอ้างถึง “การจ้าง” ให้มีผู้ทำหน้าที่แก้ข่าวที่เป็นไปในทางลบ และสร้างกระแสความนิยมในทางบวกเกี่ยวกับผลงาน

อีกหลายๆกระทู้ที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเข้มข้น แสดงทรรศนะวิจารณ์อย่างเต็มไปด้วยหลักวิชาด้านศิลปะการละคร ตลอดจนมีการให้ความรู้และอ้างอิงทฤษฎีการละคร โดยสมาชิกที่ได้รับการศึกษาหรือมีความสนใจเกี่ยวกับศาสตร์ศิลปะการละคร มีการเปรียบเทียบประสบการณ์ข้ามชาติที่สมาชิกหลายคนเคยรับชมผลงานละครเพลงในต่างประเทศ

ปรากฏการณ์ “ผู้ฝันอันยิ่งใหญ่”

ปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งคือ เมื่อคณะละครสองแปดจัดแสดงละครเพลงเรื่อง “ผู้ฝันอันยิ่งใหญ่” ซึ่งเป็นการนำผลงานที่เคยจัดแสดงไปแล้วเมื่อปี พ.ศ. 2530 กลับมานำเสนออีกครั้งโดยร่วมกับบริษัท ซีเนรีโอ จำกัด พบว่าละครเพลงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดบทความในสื่อสิ่งพิมพ์จำนวนมากทั้งที่เป็นบทความเพื่อเชิญชวนให้

มหาชนไปรับชม บทความแสดงทรรศนะวิจารณ์ และบทวิจารณ์โดยนักวิจารณ์ด้านศิลปะการแสดง ที่น่าสนใจก็คือ บทความต่าง ๆ เหล่านั้น มีส่วนหนึ่งที่เขียนขึ้นโดยผู้เขียนหรือนามแฝงที่ไม่เคยเขียนเกี่ยวกับละครเวทีมาก่อน และที่น่าสนใจก็คือ “คุณค่าทางวรรณศิลป์” ที่อยู่ในบทความเหล่านั้นน่าจะเป็นผลกระทบมาจาก “วรรณศิลป์” ที่อยู่ในละครเรื่องนี้

บทความและบทวิจารณ์จำนวนหนึ่ง อาจวิเคราะห์เกี่ยวกับศิลปะการแสดงของละคร โดยเปรียบเทียบกับประสบการณ์เมื่อ 21 ปีที่แล้วของผู้เขียน อ้างถึงบริบททางสังคมและการเมือง ณ ห้วงเวลาที่ละครได้จัดแสดง อีกหลายบทความเชื่อมโยงไปสู่บริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศไทย ณ ปัจจุบัน (พ.ศ. 2551) ซึ่งกำลังอยู่ในสภาวะที่ตึงเครียดและหวั่นหวาดต่อความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นจากความคิดเห็น อุดมการณ์ และความเชื่อทางการเมืองของประชาชนไทยทั่วประเทศ หลายบทความเป็นบทความที่พยายามชี้แนะทางออกให้สังคมไทยในภาวะที่บ้านเมืองกำลังประสบกับวิกฤตศรัทธาทางการเมือง หลายบทความที่ชื่นชมโน้มน้าวของละครที่ว่าด้วย “ความฝัน” และ “อุดมการณ์” ที่ตัวละครเอกของเรื่องพยายามสร้างสังคมขึ้นมาซึ่งแม้ว่าจะไม่อาจไปถึงในทางที่ใจกำลังใจแก่ทั้งผู้เขียนเอง และผู้อ่านในสังคมไทย บทความต่าง ๆ เหล่านี้ทยอยออกสู่สายตาประชาชนอย่างเป็นระลอก ราวกับร่วมใจกันเขียนให้กับละครเรื่องดังกล่าว ตลอดจนข่าวการเมืองที่นักแสดงเอกเมื่อยี่สิบเอ็ดปีที่แล้วของละครเรื่องนี้ที่นำเพลงเอกในละครไปร้องในการชุมนุมของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

บนพื้นที่อินเทอร์เน็ตก็เช่นเดียวกัน ในเว็บไซต์ต่างๆ รวมทั้ง web blog ของวงการวิชาการด้านอื่นๆ ได้กล่าวถึงประสบการณ์ทางสุนทรียะของการรับชมละครเรื่องดังกล่าว และเชิญชวนให้เพื่อนสมาชิกไปรับชม ขอขอบคุณผู้จัดการแสดง ตลอดจนช่วยกันประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้อ่านได้รับประสบการณ์ทางสุนทรียะเช่นเดียวกับตน และเรียกร้องให้เมืองไทยรีเซ็ตลายีเยเตอร์เพิ่มรอบการแสดง (แต่โรงละครได้ให้เหตุผลทางการประชาสัมพันธ์ว่า ได้กระจายข่าวการจัดแสดงละครเพลงเรื่องต่อไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว) เช่นเดียวกันกับเว็บไซต์อีกหลายแห่งของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ในกระดานข่าวละครเวทีของเว็บไซต์พันทิปดอทคอมก็เช่นเดียวกัน ทรรศนะวิจารณ์ที่มีทั้งชื่นชม สงสัย ไม่เข้าใจประเด็นที่ละครนำเสนออีกมีอยู่มากมาย

สิ่งที่สาขาศิลปะการแสดงพบอีกประการหนึ่งคือ มีกระทู้ในพันทิปนับเป็นจำนวนมากถึง 30 กระทู้ เมื่อเปรียบเทียบกับละครเรื่องอื่นๆ ณ ห้วงเวลาที่ละครจัดแสดง ที่เกี่ยวข้องกับละครเพลงเรื่องนี้ ได้รับการโหวตจากสมาชิกของเว็บไซต์ให้บรรจุอยู่ใน “คลังกระทู้เก่า” เป็นกระทู้ที่มีนัยของการวิจารณ์ และสะท้อนถึงการรับ การเสพ การบริโภคศิลปะการแสดงของสังคมไทย ที่มากกว่าการแสดงทรรศนะเพียงพื้นผิว เช่น การชื่นชมความสามารถของนักแสดง หรือการแสดงความรู้สึกเพียง ชอบ ไม่ชอบ โดยไม่ได้อธิบายเพิ่มเติม ดังปรากฏอยู่ในกระทู้อื่นๆ ทั่วไป

นอกจากประเด็นที่วิจารณ์แล้ว การสนทนาแลกเปลี่ยนทรรศนะวิจารณ์ที่อยู่ในกระทู้ต่างๆ เหล่านั้นสร้าง “สุนทรียะของการอ่านงานวิจารณ์” สะท้อนถึงคุณภาพของงานสร้างสรรค์ ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้รับต่อยอดประสบการณ์ทางสุนทรียะ โดยการใช้พื้นที่อินเทอร์เน็ตในการแลกเปลี่ยนทรรศนะ แม้ผู้รับไม่มีความมั่นใจที่จะสร้างงานวิจารณ์เพื่อถ่ายทอดการครุ่นคิด การตรึกตรอง และทรรศนะส่วนตัวที่มีต่อประสบการณ์ทางสุนทรียะที่ได้สัมผัสมาก็ตาม

บางกระทู้ได้นำบทวิจารณ์ของ อ.เจตนา นาควัชระ มาให้สมาชิกผู้ร่วมสนทนาได้อ่าน และมีผู้เข้ามาให้ข้อมูลเพิ่มเติม ทั้งที่เป็นข้อมูลเพื่อเสริมข้อวิจารณ์ของ อ.เจตนา ตลอดจนข้อมูลที่มีนัยว่าผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นค้านกับบทวิจารณ์ กระทู้ที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในแง่มุมมองของวัฒนธรรมการวิจารณ์แบบไทยๆ ที่ความเกรงใจ และการเคารพผู้ใหญ่ได้จำกัดกรอบของการวิจารณ์ให้อยู่ในมือของผู้ที่มีความรู้มากกว่า หรือผู้ที่อาวุโสกว่า แต่สังคมออนไลน์นี้เป็นสังคมที่หลุดออกไปจากกรอบวัฒนธรรมเดิมๆ ดังนั้น พื้นที่นี้จึงเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับผู้ที่ไม่สั่นหวั่นในการเขียนบรรยายหรือพรรณนาความรู้สึกได้อย่างมีเหตุผล หรือกอปปรัดด้วยวรรณศิลป์ ผู้ที่เข้ามาตั้งกระทู้เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นความรู้สึกกับผู้อื่น มีอยู่มากมายที่ไม่อาจบรรยายความรู้สึกหรือความคิดของตนเองที่มีต่อผลงานสร้างสรรค์ได้ ดังนั้น การเคาะแป้นพิมพ์เพื่อสนทนากับผู้อื่นก็อาจนับได้ว่า เป็นแบบฝึกหัดการเขียน และการคิดโต้แย้งกัน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีอิสระจากกรอบวัฒนธรรม ทำให้ผู้เข้ามาใช้พื้นที่นี้รู้สึกประหนึ่งว่าตนเองมีเสรีภาพทางความคิด และมี

พื้นที่ที่เปิดให้แสดงออกซึ่งความคิดได้อย่างที่ไม่ต้องมีผู้ตรวจสอบที่เคร่งครัด หลุดจากระบบทุนนิยม หลุดจากกรอบประเพณีนิยม ธรรมเนียมนิยม จารีตนิยมใดๆ เข้าสู่โลกอีกโลกหนึ่ง

1.2 ศึกษาบทบาทของพื้นที่ทางอินเทอร์เน็ตต่อการวิจารณ์ และพื้นที่วิจารณ์ที่ไม่อยู่ในรูปของการวิจารณ์ลายลักษณ์

1.2.1 ผลที่ได้จากโครงการวิจัย “การวิจารณ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย ภาค 1” (พ.ศ. 2542 - 2545) และภาค 2 (พ.ศ. 2545 - 2548) มีข้อสรุปถึงความอ่อนแอของ “สื่อ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสิ่งพิมพ์ที่ได้รับการแทรกแซงจาก “ระบบทุน” นั้น ส่งผลให้พื้นที่ของการวิจารณ์ลดน้อยและถอยลง อีกทั้งพื้นที่ในสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นพื้นที่ของนักวิจารณ์ที่ได้รับการคัดสรรแล้ว พื้นที่ทางอินเทอร์เน็ตซึ่งมีอิสระจากกรอบต่างๆ และปัจจัยแวดล้อมทั้งในด้านภาพลักษณ์ ทุน และกลวิธีการเขียน จนกระทั่งการเปิดเผยตัวตนของนักวิจารณ์ มีลักษณะผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมมุขปาฐะและวัฒนธรรมลายลักษณ์ เป็นทางออกของสังคมที่ต้องการพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นส่วนตน โดยมีบุคคลอื่นๆ ที่บ้างก็รู้จักและไม่รู้จักตอบโต้ความคิดเห็นราวกับเป็นการสนทนาทางความคิดซึ่งกัน โลกไซเบอร์จึงมีบทบาทนำในวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์มากขึ้น

1.2.2 ด้วยคุณลักษณะที่เป็น “พื้นที่เปิด” ที่ตอบสนองในระดับปัจเจกให้สร้างช่องทางการสื่อสารและแสดงออกทางความคิดได้ โดยผ่านเว็บบอร์ดต่างๆ แต่ “ความกลัว” อันเป็นสัญชาตญาณป้องกันตัวของมนุษย์ที่มีบรรทัดฐานของสังคมกำกับอยู่ การกลัวผิด กลัวถูกจับผิด กลัวไม่ฉลาด กลัวไม่ปลอดภัย ทำให้มนุษย์อำพรางตนด้วยการสร้าง “นามแฝง” เพื่อใช้กับช่องทางการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีนี้ อาจกล่าวได้ว่า “สังคมนิรนาม” บนพื้นที่อินเทอร์เน็ตในเบื้องต้น เป็นสังคมที่มีความกลัวกำกับอยู่ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ที่อยู่ในสังคมดังกล่าวนี้มีความรู้สึกคุ้นเคยกับพื้นที่นี้มากขึ้น การค่อยๆ เปิดเผยตัวก็เริ่มขึ้น หากเมื่อความกลัวได้กลับมาอีกครั้ง ทางออกคือการเปลี่ยนนามแฝง สังคมนิรนามดังกล่าวนี้จึงเลื่อนไหลอยู่ตลอดเวลา

1.2.3 เมื่อนามแฝงสร้างตัวตนสมมติให้แก่ปัจเจกในโลกไซเบอร์ (แม้ว่าจะมีระบบตรวจสอบเพื่อค้นหาตัวตนที่แท้จริงได้ก็ตาม) เป็นการเปิดทางให้สัญชาตญาณ “ฝ่ายดี” ของมนุษย์ได้แสดงออกโดยผ่านภาษาที่แสดงออกถึงความรุนแรงในแบบต่างๆ ด้วยกติกาในโลกไซเบอร์นั้นไม่ศักดิ์สิทธิ์พอสำหรับสังคมนิรนาม แต่สัญชาตญาณ “ฝ่ายดี” ของมนุษย์ก็ได้สร้างการวิพากษ์วิจารณ์และตรวจสอบซึ่งกัน ประหนึ่งเป็นบรรทัดฐานของสังคมในโลกเสมือนนี้ แม้พื้นที่ทางอินเทอร์เน็ต จะเป็นพื้นที่ของผู้วิจารณ์นิรนาม ก็ใช่ว่าจะไร้ซึ่งจริยธรรมเสมอไป การตั้งกฎกติกา มารยาทของการใช้ถ้อยคำ การควบคุมไม่ให้ผู้เข้าร่วมในกระดานสนทนาให้พื้นที่เพื่อการค้า และการควบคุมจริยธรรมในการบันทึกข้อความโดย webmaster อาจเป็นกลไกในการบริหารระบบ แต่ระบบที่สมาชิกผู้ร่วมสนทนาในแต่ละกระทู้ หรือแต่ละ blog ร่วมกันใช้โดยผ่านการแสดงออกซึ่งทรรศนะวิจารณ์ เป็นระบบที่ยืดหยุ่น มีความเป็นมนุษย์ที่สัมพันธ์กับมนุษย์ นับเป็นปรากฏการณ์ของสังคมร่วมสมัยในยุคดิจิทัลที่จะนำไปสู่แนวคิดด้านสังคมศาสตร์การวิจารณ์ต่อไป

1.2.4 สำหรับวงการศิลปะการแสดงแล้ว นักละครบางคนมองว่าโลกไซเบอร์เป็นเสมือน “พื้นที่แห่งความหวัง” ที่จะได้รับรูปปฏิกริยาของผู้ชมที่มีต่อผลงานสร้างสรรค์ทั้งของตนและของผู้อื่น เมื่อพื้นที่สื่อทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์และรายการทางศิลปวัฒนธรรมในโทรทัศน์ ต้องเปิดทางให้แก่ระบบทุนในยุควิกฤติการเมืองและวิกฤติเศรษฐกิจประดังมาเป็นระลอก แต่พื้นที่แห่งความหวังนี้ก็มิวัณธรรม

การวิจารณ์ที่หลากหลาย ทั้งผู้รับ ผู้สร้าง และผู้วิจารณ์ เป็นสามเหลี่ยมความสัมพันธ์ที่มีศิลปะการแสดงเป็นตัวตั้งในการ รำพึงรำพัน สนทนา สบถ ก่นด่า วิพากษ์ วิจารณ์ วิเคราะห์ทั้งอัตวิสัยและภววิสัย ด้วยภาษาและมารยาทที่แตกต่างกันออกไป

- 1.2.5 จากการติดตามอ่านกระทู้ต่างๆของกรณีศึกษาทั้ง 3 โดยเฉพาะในเว็บบอร์ดของเว็บไซต์พันทิป พบว่าเมื่อสัญญาตญาณดิบในสังคมนิรนามปรากฏขึ้น ก็ได้มีความพยายามจากผู้ร่วมสนทนาที่หลากหลายในกระทู้เดียวกัน ที่จะผ่อนคลายความรุนแรงด้วยวิธีต่างๆ อาทิ ให้เหตุผลหรือข้อมูลทางวิชาการประกอบ สร้างอารมณ์ขัน จนกระทั่งเตือนสติให้คิดถึงประเด็นความหลากหลายทางความคิดเห็นได้ว่าจริยธรรมที่กำกับสังคมในโลกแห่งความจริงได้แทรกซึมสู่สังคมนิรนามในโลกเสมือนจริงนี้ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าปรากฏการณ์นี้มีนัยของพลังทางปัญญาที่เกิดจากข้อวิจารณ์งานสร้างสรรค์สังคมนิรนามนี้จึงเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจที่จะศึกษาวิจัยต่อไปเป็นอย่างยิ่ง

- 1.2.6 ปัญหาหนึ่งของการสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตคือ แม้จะมีรายชื่อข้อมูลบางเรื่องปรากฏอยู่ แต่การเข้าถึงข้อมูลก็อาจทำได้ในทุกๆเรื่อง แม้ว่าข้อมูลดังกล่าวจะได้รับการเผยแพร่แล้วในสื่อสิ่งพิมพ์ก็ตาม การปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้เพื่อให้ข้อมูลเหล่านั้นได้รับการสืบค้นต่อไปในอนาคต ซึ่งกระทำได้โดยผ่าน webmaster หากข้อมูลนั้นมีผลในทางลบหรือกระทบกับประเด็นใดๆของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในทางหนึ่งอาจเป็นเรื่องที่เหมาะสม แต่ในอีกทางหนึ่งหากพิจารณาถึง “การรับการวิจารณ์” ก็อาจสะท้อนได้ว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องปิดกั้นความคิดที่ขัดแย้งกับความคิดของตน

- 1.2.7 มีข้อสังเกตสำหรับพื้นที่ของการวิจารณ์ที่ไม่ได้อยู่ในรูปของวัฒนธรรมลายลักษณ์ ในกรณีศึกษา 2 กรณี คือ การเสวนาหลังการแสดงละครเวทีของฝ่าย “ละครผอม” (ละครที่ไม่มีระบบทุนมารองรับ) และการวิจารณ์โดย commentator ในรายการอคตาเดมิ แฟนตาเซีย เป็นการวิจารณ์สดที่ผู้ร่วมสนทนาและผู้วิจารณ์ไม่มีโอกาสหรือไม่มีเวลามากนักที่จะได้ “ตกตะกอน” ความคิดและเลือกเพ้นคำ/ภาษาเพื่อนำเสนอข้อวิจารณ์นั้น อาจส่งผลต่อทั้งผู้รับและผู้วิจารณ์เองได้

การเสวนาหลังการแสดงละครเวที เป็นกิจกรรมที่ “ละครผอม” เห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพลังทางปัญญาให้แก่ผู้รับและผู้สร้างผ่านการสนทนาระหว่างผู้วิจารณ์ ผู้สร้าง และผู้รับนั้น ผลจากการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการสนทนาที่มีผู้ร่วมสนทนาเป็นบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในแวดวงศิลปะการละคร คือ ไม่ได้เป็นนักละคร นักวิชาการละคร และนักวิจารณ์ละคร มุมมองที่ได้รับจะมีบริบททางสังคมประกอบอยู่มาก และเป็นมุมมองที่ทำทายนักละครเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามปฏิกริยาที่เกิดขึ้นอาจไม่ได้เป็นไปในทางบวกเสมอไป ด้วยนักละครตลอดจนศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะทั้งหลาย ย่อมมีประสาทสัมผัสเป็นสถานีอันทรงประสิทธิภาพที่ไวต่อความรู้สึก ประเด็นนี้จำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงภาวะของวงการศิลปะการละคร (ผอม) ที่เป็นวงการเล็กๆ พยายามยืนหยัดกัดฟันดำรงอยู่ด้วยความรัก ความเชื่อ และความศรัทธาในศิลปะการละคร ที่พวกเขาเหล่านี้มีประสบการณ์ตรงและสรุปกับตนเองได้ว่า “ละครนั้นสร้างคน”

- 1.2.8 แม้การรับการวิจารณ์ในระบบวัฒนธรรมมุขปาฐะดังกล่าว จะคึกคักในวงการละครผอม แต่การวิจารณ์โดยผู้ที่อยู่ในแวดวงมักจะเป็นไปในทิศทางที่ชื่นชม เสนอแนะทางออก และให้กำลังใจ ส่วนการวิจารณ์จากผู้อยู่นอกวงและไม่ได้สำเนียงถึงภาวะของวงการ ก็ย่อมเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าวงการละครผอม จะยอมรับการท้าทายนี้จากผู้วิจารณ์ที่อยู่นอกวงหรือไม่

1.3 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความผันแปรของรูปแบบงานศิลปะและการนำเสนอทางศิลปะที่มีผลต่อการวิจารณ์

จากการติดตามชมผลงานของกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี และการติดตามอ่านบทวิจารณ์ บทความ และการอ่านกระทู้ต่างๆในพันทิป สาขาศิลปะการแสดงมีข้อสังเกตโดยรวมว่า การพยายามแสวงหาหาชนผู้รับ ทำให้การนำเสนอผลงานการแสดงต่างๆ มุ่งไปที่วิธีการนำเสนอมากกว่าความเอาใจใส่ในเชิงเนื้อหา ส่งผลให้บทวิจารณ์และข้อเขียนแสดงทรรศนะวิจารณ์ไม่อาจไปได้ไกลกว่าการแสดงความคิดเห็น หรือวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการนำเสนอ

แต่ปรากฏการณ์ของละครเพลงเรื่อง “สุณันอันยิ่งใหญ่” ทำให้สรุปได้ว่า ผลงานสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าสูงในเชิงสุนทรีย์ ที่ก่อปรไปด้วย ความดี ความงาม ความจริง สามารถกระตุ้นให้เกิดการสร้างทรรศนะวิจารณ์ที่เชื่อมโยงไปยังบริบททางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมืองได้ พลังจากศิลปะสามารถสร้างพลังทางปัญญา และกระตุ้นให้เกิดแรงปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นได้รับประสบการณ์ที่ดีเช่นเดียวกับตน ก่อให้เกิดการสร้างสร้างงานวิจารณ์ที่ส่งแรงกระเพื่อมต่อไปยังมหาชนผู้รับ แม้ยังมีมหาชนอีกจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสรับประสบการณ์สุนทรีย์ได้

2. กิจกรรม

การวิจัยในสาขาศิลปะการแสดงมีกิจกรรมต่างๆที่นอกเหนือจากการสืบค้นข้อมูลสิ่งพิมพ์และข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ตลอดจนการสัมภาษณ์แบบปิดกับนักวิจารณ์ นักละคร นักวิชาการละคร และสนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ดังต่อไปนี้

- 2.1 ติดตามชมการแสดงในเทศกาลละครกรุงเทพ 2551 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 28 พฤศจิกายน ถึง 14 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ณ สวนสันติชัยปราการ ถนนพระอาทิตย์ และโรงภาพยนตร์ลิโด
- 2.2 รับเชิญเป็นผู้ดำเนินการสนทนาหลังการแสดงละครเรื่อง “บันทึกอิสรา” โดยกลุ่มละครมะขามป้อม วันที่ 12 ธันวาคม 2551 ณ มะขามป้อมสตูดิโอ (สี่แยกสะพานควาย)
- 2.3 จัดเสวนาหลังการแสดงเรื่อง “จะวันไหนๆ (17 พฤษภาคม My Valentine ภาค 2)” การแสดงเดี่ยวโดย สวณีย์ อุทุมมา ณ Democracy Studio บ่อนไก่ วันที่ 16 ธันวาคม 2551 มีวิทยากรรับเชิญ 2 คน คือ วัฒนชัย วิณิชกุล จาก อุทยานการเรียนรู้ TK Park และ ชวส์ ฤกษ์ศิริสุข จาก www.prachatai.com
- 2.4 นำเสนอบทความ “มองสุนทรีย์ของสังคมไทยผ่านรายการ อคาเดมี่ แฟนตาเซีย” ในการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 8 จัดโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2552

3. สังคมศาสตร์การวิจารณ์

จากการศึกษาวิจัยกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี เปรียบเทียบกัน สาขาศิลปะการแสดงสรุปได้ถึงประเด็นของสังคมศาสตร์การวิจารณ์ได้ดังนี้

สังคมศาสตร์การวิจารณ์ ที่อาศัย “การวิจารณ์” เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สังคม ผ่านช่องทางของศิลปะ โดยไม่หมกมุ่นเพียงการประเมินคุณค่าของงาน แต่สำรวจสถานะของการรับประสบการณ์สุนทรีย์ของคนในสังคม ที่มีบริบทแวดล้อมอันกว้างขวาง จะเป็นศาสตร์แห่งการทำความเข้าใจพลวัตของสังคม คุณูปการที่เกิดขึ้นน่าจะช่วยทำความเข้าใจภาวะของสังคมในอดีตและปัจจุบัน และชี้แนะทิศทางของสังคมได้

4. สุนทรียศาสตร์ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง

หลายๆครั้งที่สาขาศิลปะการแสดงได้รับข้อมูลและเชื่อมโยงกับการวิจัยของโครงการในภาคต่างๆที่ผ่านมา ถึงอิทธิพล “ระบบทุนนิยม” ที่ครอบงำกับ “สื่อ” และลุกลามไปถึงพื้นที่อินเทอร์เน็ต ที่น่าจะเป็นพื้นที่เปิดกว้างสำหรับ

การแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม หากมองไปที่ปรากฏการณ์ของละครเพลงเรื่อง “สุพรรณังใหญ่” อาจสรุปได้ว่า เมื่อ “ทุนนิยมมีรสนิยม” ก็สามารถสร้างสังคมอุดมศิลป์อันจะนำไปสู่พลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัยที่เชื่อมร้อยอดีต ปัจจุบัน และอนาคต อีกทั้งยังตอบโจทย์ของทุนนิยมได้โดยสันติ ปรากฏการณ์เช่นนี้ ใช่ว่าไม่เคยเกิดขึ้น ประสบการณ์ของ “โหมโรง” ที่สื่อพร้อมใจกันสร้างแรงกระเพื่อมให้สังคม ส่งผลให้ภาพยนตร์ที่มีที่ทำว่าจะยืนโรงอยู่ไม่นาน กลับกลายเป็นปรากฏการณ์ระดับชาติ และรัฐไทยก็ได้ประจักษ์แล้ว ละครเพลงเรื่อง “สุพรรณังใหญ่” ก็เป็นอีกครั้งหนึ่งของพลที่ถูกจุดขึ้นจากฝ่ายศิลปะ และสื่อก็รีบไม่ต่อไปเติมเต็มให้สังคม คำถามที่เกิดขึ้นคือ ฝ่ายรัฐ และการศึกษาของไทย กำลังทำอะไรอยู่

5. คำถามและข้อค้นพบจากการวิจัย

- 5.1 การเกิดขึ้นของรายการคาเดมี แฟนตาซี สร้างความเข้าใจชุดหนึ่งเกี่ยวกับความรู้ด้าน “ศิลปะการแสดง” ไม่ใช่ความรู้ทั้งหมด คุณูปการของรายการหากมีการทำงานในระดับที่ลึกถึงความเป็นศิลปะอย่างแท้จริง ความเป็นไปได้ การ “เล่น” กับสุนทรียะในระดับ ความดี ความงาม ความจริง ของรายการ ที่สร้างภาพนักล่าฝัน สร้างภาพการแสดงที่หรูหราโอ่อ่า และสร้างประสบการณ์การรับชมที่ประหนึ่งผู้ชมกำลังรับชมสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบันขณะ ในระดับที่ฉวยเอาสุนทรียะมาฉวยไว้ หากเขาจริงเขาจริงกับการฝึกฝน การสอน การนำเสนอ การวิจารณ์ และการประชาสัมพันธ์ที่ไม่มุ่งแต่เพียงสร้างความบันเทิงเพื่อยึดโยงมหาชนเพื่อตอบโจทย์ทุนนิยมเพียงประการเดียว ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เป็นไปได้แน่นอน
- 5.2 ความเข้าใจและความรับรู้เกี่ยวกับศิลปะการละครที่รายการคาเดมี แฟนตาซี และเมืองไทยรัชดาลัยเธียเตอร์ ที่มุ่งเน้นการสร้างสรรคด้วยอิทธิพลของทุนและสื่อที่มีอยู่ ก่อให้เกิดคำถามถึงการศึกษาศิลปะของไทยทั้งระบบ ว่าได้กำหนดตำแหน่งแห่งที่ของ “ศิลปะ” ไว้ ณ ที่ใด จะกำหนดให้การรับรู้ของประชาชนไทยเกี่ยวกับ “ศิลปะ” เป็นเพียงความหมายในมิติของ “บันเทิง” หรือ “ประเทืองปัญญา” เมื่อค้นไปในความคิดและประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาด้านศิลปะการละคร ก็พบว่า วิทยาการด้านศิลปะการละคร (Theatre Studies) ไม่มีมีอยู่ในหลักสูตรการศึกษาของไทยอย่างเอาจริงเอาจริง
- 5.3 ประสบการณ์ของ “สุพรรณังใหญ่” ได้ส่องทางให้แก่เมืองไทยรัชดาลัยเธียเตอร์ และประสบการณ์นี้เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ “โหมโรง” แล้ว ก็เกิดคำถามต่อว่า “รัฐไทย” ได้เรียนรู้ประสบการณ์เหล่านี้หรือไม่ และเขาจริงเขาจริงเช่นใด คำตอบที่ได้คือ รัฐไทยไม่มีคณะที่ปรึกษาด้านศิลปะ (Arts Council) ที่จะให้คำแนะนำและช่วยชี้ทางให้รัฐดำเนินนโยบายและบริหารประเทศ ทั้งๆที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 มีแนวโน้มแน่นอนแล้วว่า ศิลปะ เป็นเครื่องมือหนึ่งในนามของ “ความคิดสร้างสรรค์” ที่จะพัฒนาประเทศตามแนวนโยบายที่กำหนด

¹ เครือข่ายละครกรุงเทพ ได้แก่ กลุ่มผู้สร้างงานละครเวที ครูอาจารย์ที่สอนด้านการละคร รวมทั้งกลุ่มประสานงานเครือข่ายศิลปะต่าง ๆ จำนวนหนึ่ง ที่มารวมตัวเป็นเครือข่ายเชื่อมโยง สื่อสาร และสร้างความสัมพันธ์ ต่อกัน เพื่อ สร้างพลังและพื้นที่การเสนองานของตนเองสู่สาธารณะ โดยมีความเชื่อร่วมกันถึงความจำเป็นในการดำรงอยู่ ที่เข้มแข็ง และยั่งยืนของศิลปะในสังคม

ทั้งนี้ ด้วยความเข้าใจและความเชื่อที่ว่า ในการสร้างสรรค์ศิลปะการละครหรืองานศิลปะใดๆ ก็ตาม มีองค์ประกอบที่ต้องอาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกันของกลุ่มคนจำนวนมาก ทั้งในการผลิต การนำเสนอสู่สังคม การดำรงอยู่ การถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะทางศิลปะจากรุ่นสู่รุ่น เพราะ “ศิลปะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม” ดังนั้น กลุ่มผู้สร้างศิลปะการละครจึงอยู่กันอย่างโดดเดี่ยวไม่ได้ หากแต่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ ความร่วมมือซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ทั้งในกลุ่มคนผลิตเองและกับกลุ่มคนดู

ณ ปัจจุบัน เครือข่ายละครกรุงเทพ ยังมีโครงสร้างการบริหารอย่างง่ายและยืดหยุ่นสูง มีเครือข่ายสมาชิกร่วม 50 ราย ประกอบด้วย คณะละครอาชีพที่ไม่มุ่งผลกำไร คณะละครหนุ่มสาว กลุ่มละครนักศึกษา และ ชุมชน/ชมรมการละคร รวมทั้งภาควิชาศิลปะการละคร ในสถาบันต่างๆ และศิลปินละครอิสระ (ที่มา : http://www.lakorn.org/about_BTN.htm)

² ข้อมูลจาก หนังสือแสดงรายการละครในเทศกาล “Theatre sparks life ละครจุดประกายชีวิต”

³ เกิดการชุมนุมทางการเมืองของฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ณ สวนสันติชัยปราการ วันที่ 29-30 พฤศจิกายน 2551 ซึ่งเป็นสัปดาห์ที่ 2 ของการจัดเทศกาล จึงต้องระงับกิจกรรมเฉพาะพื้นที่สวนสันติชัยปราการ

⁴ คัดจากบทความเรื่อง “มองสุนทรียะของสังคมไทย ผ่านรายการ อคาเดมี่ แฟนตาเซีย” ที่สาขาศิลปะการแสดงนำเสนอในการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 8 ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร วันที่ 26 มีนาคม 2552 สรุปร
สาระสำคัญในบทความ “มองสุนทรียะของสังคมไทยผ่านรายการ อคาเดมี่ แฟนตาเซีย” ได้ดังนี้

รายการ อคาเดมี่ แฟนตาเซีย “ปฏิบัติการล่าฝัน” เป็นรายการที่มีรูปแบบการนำเสนอที่พิศตรกว่ารายการ reality show โดยทั่วไป นอกเหนือจากการออกอากาศทางเคเบิลทีวีตลอด 24 ชั่วโมง เป็นเวลา 12 สัปดาห์ต่อปี และมีผู้สนใจทางบ้านสมัครเข้าร่วมการแข่งขันเป็น “นักล่าฝัน” ในรายการแล้ว ยังมีกลยุทธ์ในการสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้ชมทางบ้านโดยให้ผู้ชมส่งข้อความผ่านทางโทรศัพท์เพื่อลงคะแนนให้แก่ผู้ล่าฝันที่ตนชื่นชอบ โดยเฉพาะประการหลังนั้นนับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ทั้งของรายการโทรทัศน์และของผู้ชมที่ดูประหนึ่งว่า เป็นการปรับบทบาทของผู้ชมโดยทั่วไปที่จากผู้ชมเชิงรับ (passive audience) มาเป็นผู้ชมเชิงรุก (active audience)

บทความ “มองสุนทรียะของสังคมไทยผ่านรายการ อคาเดมี่ แฟนตาเซีย” เป็นบทความที่พยายามตั้งคำถามถึงวุฒิภาวะของสังคมไทยในการรับประสบการณ์ทางสุนทรียะผ่านรายการโทรทัศน์ที่ให้ความบันเทิงและเข้าถึงทุกครัวเรือนของประเทศ ในขณะที่สังคมไทยให้ความสำคัญกับเรื่อง “ความบันเทิง” ในมิติที่แคบกว่าความเป็นจริง และมักจะมองว่าความบันเทิงเป็นเรื่องที่เกินความจำเป็น (superfluous) ในขณะที่ความบันเทิงเป็นส่วนหนึ่งของ “สุนทรียะ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์และสังคม สาระสำคัญในบทความดังกล่าวจึงมีดังต่อไปนี้

1. บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพินิจวิเคราะห์รายการ อคาเดมี่ แฟนตาเซีย ฤดูกาลที่ 5 ในประเด็นดังต่อไปนี้
 - 1.1 รูปแบบรายการ
 - 1.2 การจัดการเรียนการสอนด้านศิลปะการแสดงในรายการ
 - 1.3 การวิจารณ์ของ commentator
 - 1.4 บทบาทของผู้ชมรายการ
 - 1.5 ความเห็นของชุมชนออนไลน์ที่มีต่อรายการ

และมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์และตั้งคำถามถึงภาวะการรับประสบการณ์สุนทรียะของสังคมไทย โดยมีได้ประสงค์จะวิเคราะห์เพื่อประเมินหรือวัดคุณค่าทางสุนทรียะของรายการดังกล่าว
2. บทความได้ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับรูปแบบรายการที่มีการรับสมัคร “นักล่าฝัน” โดยพินิจวิเคราะห์บางกระบวนการที่น่าสนใจในรายการ แต่ไม่ได้วิเคราะห์รูปแบบรายการถึงความเป็น reality show
 - 2.1 การรับสมัครตลอดจนการคัดเลือก “นักล่าฝัน” ของรายการ ที่มีความหลากหลายทั้งรูปลักษณ์ภายนอก อายุ และการศึกษา ทำให้พื้นที่ที่เคยได้รับการจับจองโดยดารานักร้องที่มีชื่อเสียง เปิดกว้างขึ้นสำหรับคนธรรมดาสามัญในสังคม ทำให้ผู้ชมสามารถเทียบเคียง (identify) ตนเองกับนักล่าฝันคนใดคนหนึ่ง อันเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการสร้างความรู้สึกร่วมกัน (empathy) นักล่าฝันได้ง่ายขึ้น และยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการขยายฐานผู้ชมให้กว้างขึ้นอีกด้วย
 - 2.2 วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์รายการนี้ ไม่ได้มีเพื่อการสร้างศิลปินให้สังคม หรือเป็นค่ายเพลงที่ผลิตศิลปินนักร้อง แต่เป็นการทำธุรกิจที่วិบัติกรับสมาชิก โดยให้ผู้ชมทางบ้านสมัครเข้าร่วมในรายการ ซึ่งบทความได้ให้มุมมองในประเด็นนี้ไว้ว่า นักล่าฝันเปรียบเหมือนกับ “หุ่นลม” ของธุรกิจ โดยยินยอมสมัครใจเป็น “สินค้า” ของธุรกิจนี้ (อาจกล่าวได้ว่า “การค้ามนุษย์” ในวาทกรรมเดิมๆซึ่งเป็นเรื่องของการละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้ปรับตนเองให้เข้ากับระบบทุนในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วจนมนุษย์ไม่อาจตั้งรับได้ทันในหลายๆเรื่อง) สินค้าจะได้รับความนิยมและครอบครองตลาดได้นานหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ “ความนิยม” และ “ความพึงพอใจ” จากฝ่ายผู้ชมเป็นหลัก เห็นได้จากการที่รายการตอบสนองความต้องการของผู้ชมที่ไม่พอใจเมื่อนักล่าฝันคนหนึ่ง มีคะแนนโหวตน้อยและต้องออกจากรายการไป รายการจึงกำหนดให้ผู้ชมโหวตผ่านการส่ง sms เพื่อให้ นักล่าฝันคนนั้นสามารถกลับเข้าสู่รายการได้ เป็นกลยุทธ์ที่

- มุ่งทำการค้ากับอารมณ์ของผู้ชมที่เห็นอกเห็นใจหรือเอาใจช่วยนักแสดง แต่ “คุณภาพ” ของนักแสดงในการแสดงไม่ใช่เป้าหมายหลักของรายการ
- 2.3 รูปแบบการสร้างควมมีส่วนร่วมจากผู้ชม โดยให้ส่งข้อความทางโทรศัพท์เพื่อออกเสียงให้แก่นักแสดงที่ชื่นชอบเปรียบได้กับสังคม “โทรริปไตย” หรือระบบการปกครองโดยโทรศัพท์ที่สมาชิกในสังคมมีสิทธิมีเสียงได้มากกว่าหนึ่งเสียง ขึ้นอยู่กับสถานภาพทางการเงินหรือความพึงพอใจที่จะจ่ายเงินเพื่อออกเสียงให้แก่นักแสดง กติกาที่กำหนดไว้ไม่ได้สำคัญเท่ากับความพึงพอใจของผู้ชม ซึ่งสามารถออกเสียงให้นักแสดงที่ต้องออกจากรายการไปด้วยแพะแฉนโหวตซึ่งเป็นกติกาตั้งต้นของรายการให้กลับเข้าสู่รายการได้ใหม่ สังคมโทรริปไตยแตกต่างจากระบบ “ประชาธิปไตย” ที่มีกติกาให้ประชาชนออกเสียงได้เพียงหนึ่งเสียงเท่านั้นโดยสิ้นเชิง และสังคมโทรริปไตยสัมพันธ์กับระบบทุนนิยมอย่างยากที่จะแยกขาดจากกันได้ อีกทั้งยังซ้อนทับและได้รับการยอมรับอยู่ในสังคมประชาธิปไตย
 3. บทความไต่วิพากษ์การจัดการเรียนการสอนศิลปะการแสดงไว้ดังต่อไปนี้
 - 3.1 หลักสูตรเร่งรัด ช่วงเวลา 3 เดือน สำหรับการเรียนการสอนทั้งการร้อง การเต้น และการแสดง ตลอดจนรายละเอียดของการสอนของผู้สอนแต่ละคนที่ขาดการวางแผนการสอนที่คำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนอย่างเป็นลำดับ เป็นหลักสูตรเร่งรัดที่ทำหายทั้งผู้เรียนและผู้สอน
 - 3.2 การเรียนการสอนที่ปรากฏในรายการเป็นเพียง “การแสดงการเรียนและการสอน” เท่านั้น ด้วยบริบทของการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนที่มีกล้องวงจรปิดกว่า 100 ตัว จับจ้องอิริยาบถของผู้เรียนในเกือบทุกพื้นที่ ตลอด 24 ชั่วโมง เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ขัดแย้งกับหลักการของการเรียนรู้ศาสตร์ด้านนี้อย่างยิ่ง ด้วยการจัดการเรียนการสอนศาสตร์ด้านศิลปะการแสดงนั้น จำเป็นต้องมีบรรยากาศที่ปลอดภัยและปลอดภัยจากสายตาของผู้อื่นให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้จดจ่ออยู่กับการพัฒนาศักยภาพให้พร้อมสมบูรณ์สำหรับการแสดงต่อสาธารณชน และผู้สอนในรายการจึงเปรียบเป็น “ผู้กำกับการแสดง” ที่กำหนดให้นักแสดงเป็น “ผู้แสดง” กิจกรรมที่ผู้กำกับนำพาไป
 - 3.3 บทความยังไต่วิพากษ์ถึงผู้สอนของรายการว่าเป็นเพียง “ผู้แสดงการสอน” ที่ยากจะแสดงความเป็นมืออาชีพได้ด้วยปัจจัยของการเป็น “หลักสูตรเร่งรัด” ตลอดจนการวางแผนและการจัดลำดับกิจกรรมในการเรียนการสอนที่ขาดเอกภาพ และไม่อาจทำให้ผู้สอนใช้เวลาในการปรับแก้ข้ออ่อนหรือเสริมสร้างจุดแข็งให้โดดเด่นยิ่งขึ้นได้มากนัก อีกทั้งยังเป็นที่น่ากังขาสำหรับบางกิจกรรมที่ไม่ควรจะต้องเกิดขึ้นสำหรับผู้สอนที่มีความเป็นมืออาชีพ (นอกรายการ) ที่ดูประหนึ่งเป็นการกำหนดกิจกรรมเพื่อสร้างกระแสความนิยมรายการมากกว่า กิจกรรมที่เป็นไปเพื่อการสอนอย่างแท้จริง
 4. วัฒนธรรมการวิจารณ์เป็นบริบทสำคัญสำหรับการเรียนการสอนศิลปะการแสดง ด้วยผู้เรียนเองไม่สามารถเห็นการแสดงของตนเองได้ จึงต้องพึ่งพิงสายตาของครูผู้สอนซึ่งมีประสบการณ์มากกว่า และสายตาของเพื่อนผู้เรียนด้วยกันที่เป็นประหนึ่งสายตาผู้ชม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าจะต้องพัฒนาตนเองไปในทิศทางใด ครูผู้สอนการแสดงจึงทำหน้าที่สอนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในการเรียนการสอนศาสตร์ด้านนี้ด้วย แม้จะมีการวิจารณ์จากฝ่ายผู้แสดงการสอนในรายการอยู่บ้าง แต่ยังคงขาดการเปิดโอกาสให้ผู้แสดงการเรียนได้วิจารณ์ซึ่งกันและกันเพื่อสร้างวัฒนธรรมการวิจารณ์ให้เกิดขึ้น อันเป็นบริบทสำคัญส่วนหนึ่งสำหรับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนนั้น ยากที่จะเกิดขึ้นในหลักสูตรเร่งรัด ที่มุ่งเสนอสถานการณ์การใช้ชีวิตของนักแสดงที่มีอัตลักษณ์ต่าง ๆ กันมากกว่าภาพการเรียนการสอนที่เป็นระบบ มีมาตรฐาน มีหลักวิชา และมีจริยธรรม

นอกจากนี้ รายการ อคาเดมี่ แฟนตาซี ยังมี commentator จำนวน 3 คน รับบทเป็นผู้วิจารณ์จากภายนอก ทำหน้าที่วิจารณ์การสอบของนักแสดงในคอนเสิร์ตประจำแต่ละสัปดาห์ commentator 3 คนนี้ จะมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกัน คนหนึ่งหนุ่มลวกมีหลักวิชา คนหนึ่งมีประสบการณ์และประนีประนอม อีกคนหนึ่งช่างเสียดสีกระทบกระทั่งไร้หลักวิชา ทั้ง 3 คนเป็นนักแสดงอีกกลุ่มหนึ่งของรายการที่ทำหน้าที่วิจารณ์หลังการแสดงเท่านั้น

 5. บทความไต่วิเคราะห์ถึงมหาชนเรือนล้านที่เป็นผู้ชมรายการ อคาเดมี่ แฟนตาซี และนิยามว่าเป็น “แมงกูดโลกาภิวัตน์” เมื่อเปรียบเทียบกับแมงกูดในอดีตที่ชื่นชมนักแสดงหรือพระเอกนางเอกสักคนใด ก็สามารถเข้าถึงตัวได้และคล้องพวงมาลัยที่อาจแทรกจนบดรีไปพร้อมกัน เป็นระบบอุปถัมภ์แบบชาวบ้าน ที่สนับสนุนให้ศิลปินและศิลปะการแสดงดำรงอยู่ในสังคมไทยในอดีต นอกเหนือจากวังหรือเจ้านายที่มักจะมิดคนดนตรีคนละครไว้ในความอุปถัมภ์เพื่อเป็นเครื่องเซ่นเซนต์ถวายราชูปถัมภ์ ปัจจุบันระบบอุปถัมภ์ยังคงอยู่แต่รูปแบบได้เปลี่ยนแปลงไป จากพวงมาลัยสู่การส่ง sms เพื่อโหวตนักแสดงในรายการนี้ สะท้อนให้เห็นว่าเทคโนโลยีการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทในการปรับเปลี่ยนกลวิธีของระบบอุปถัมภ์ ซึ่งบทความได้ตั้งคำถามว่า ระบบอุปถัมภ์ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ยังเป็นระบบภายใต้วิธีคิดที่ต้องการสนับสนุนศิลปะให้ดำรงอยู่และพัฒนาสืบไป หรือเป็นระบบภายใต้วิธีคิดที่จะปลูกเร้าพฤติกรรมการบริโภคเพื่อตอบสนองต่อระบบทุนนิยม
 6. สุดท้าย บทความได้ตั้งคำถามถึงรายการที่ไม่ใช้ระบบดารา มีเนื้อหาว่าด้วยการไล่ล่าความฝัน เป็นความฝันที่จะเด่นดังได้รับการยอมรับ ภายใต้กติกาที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยวิธีคิด “ลูกค้าถูกเสมอ” คุณภาพไม่ใช่สิ่งสำคัญเท่ากับความพึงพอใจของผู้ชม

และการกำหนดให้ผู้ชมได้เฝ้ามองพฤติกรรมของผู้อื่น ประกอบกับการเรียนการสอนที่ยังเป็นที่กังขาถึงมาตรฐานและหลักวิชา แม้จะมีวัฒนธรรมการวิจารณ์ แต่ก็ยังเป็นเพียงไม่ประดับรายการ รายการเช่นนี้กลับได้รับความนิยมอย่างถล่มทลาย จำนวนเฉพาะ จำนวนการโหวต 22 ล้านโหวตในฤดูกาลที่ 5 ด้วย 3 บาทต่อครั้ง เป็นเงินจำนวน 66 ล้านบาท ที่มหาชนในฐานะผู้ชมเชิงรุก จะต้องจ่ายให้รายการหนึ่งที่ออกอากาศเพียง 3 เดือนต่อปี แต่ทำรายได้ให้บริษัทโทรทัศน์ซึ่งเป็นเครือข่ายธุรกิจของรายการ มากกว่ารายได้ของละครหลังข่าวหลายเรื่องรวมกัน บทความจึงตั้งคำถามถึงระบบคุณค่าของสังคมไทย ที่กำลังทำงานผิดปกติ อยู่หรือไม่ และสังคมไทยประเมิน “ความบันเทิง” ต่ำไปอยู่หรือไม่

บทความ “มองสุนทรียะของสังคมไทยผ่านรายการ อคาเดมี แฟนตาซี” ไม่ได้เป็นบทความที่เสนอทางออกให้แก่สังคมไทย แต่เป็นบทความที่วิพากษ์และวิจารณ์ภาวะของการรับประสบการณ์ทางสุนทรียะของสังคมไทย โดยหยิบยกรายการดังกล่าวขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา โดยเลือกใช้วิธีคิดทางสุนทรียศาสตร์ของนักวิชาการด้านศิลปะของไทยที่ว่าด้วย ประสบการณ์สุนทรียะอันจะนำไปสู่ความอิ่มเอมทางใจและปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้รับประสบการณ์เช่นเดียวกัน

5 ละครที่เปิดการแสดง

พ.ศ. 2550

- ฟ้าจรดทราย เดอะมิวสิคัล 24 พฤษภาคม-15 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 เปิดการแสดง 53 รอบ
- ชายกลาง โศกนาฏกรรมในจังหวัดแกลง 21-29 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 เปิดการแสดง 9 รอบ
- ลูกคุณหลวง 17-26 สิงหาคม พ.ศ. 2550 เปิดการแสดง 13 รอบ
- บัลลังก์เมฆ เดอะมิวสิคัล 27 กันยายน - 28 ตุลาคม , 14-22 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เปิดการแสดง 47 รอบ
- CATS The Musical 8-25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 เปิดการแสดง 22 รอบ

พ.ศ. 2551

- ก่อนจะถึง บางรักซอย 9 on stage 29 กุมภาพันธ์ - 16 มีนาคม, 9-11 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 เปิดการแสดง 26 รอบ
- ผู้ฝันอันยิ่งใหญ่ (Man of La Mancha The Musical) 13-22 มิถุนายน พ.ศ. 2551 เปิดการแสดง 13 รอบ
- We Will Rock You The Musical 12-27 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เปิดการแสดง 27 รอบ
- ข้างหลังภาพ เดอะมิวสิคัล 21 สิงหาคม - 28 กันยายน , 17-26 ตุลาคม พ.ศ. 2551 เปิดการแสดง 49 รอบ
- Cinderella The Musical 16-21 ธันวาคม พ.ศ. 2551 เปิดการแสดง 8 รอบ

พ.ศ. 2552

- ชิคาโก เดอะมิวสิคัล 12-22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เปิดการแสดง 15 รอบ
- เนื้อคู่ 11 ฉาก จากวันแรก...ถึงวันลา 5-29 มีนาคม พ.ศ. 2552 เปิดการแสดง 20 รอบ
- แม่นาคพระโขนง เดอะมิวสิคัล 20 พฤษภาคม -28 มิถุนายน พ.ศ. 2552 และ 16 กรกฎาคม - 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 เปิดการแสดง 51 รอบ
- Mamma Mia! The Musical 11-30 สิงหาคม พ.ศ. 2552 เปิดการแสดง 24 รอบ
- ลมหายใจ เดอะมิวสิคัล 28 ตุลาคม -8พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 เปิดการแสดง 14 รอบ
- เนื้อคู่ 11 ฉาก จากวันแรก...ถึงวันลา ธันวาคม พ.ศ. 2552